

níma z kategórie tovaru; prácu davajúceho a robotníka spája do jednoty v službe ľudovej pospolitosti.

Pracovné právo je právom pracujúcej pospolitosti. Pracujúca pospolitosť však zahŕňa rovnako zamestnávateľa i zamestnanca. V rámci jednotnej pracujúcej pospolitosti možno však rozoznať nasledujúce rozčlenenie: 1. pospolitosť vernosti, 2. pospolitosť závodovú (podnikovú) a 3. pospolitosť tvorčiu. Pospolitosť vernosti tvorí jednotlivý zamestnávateľ a jeho spolupracovníci, a táto pospolitosť vznikne smluvou o mzde. Tomu spoločnému pomeru dáva charakteristiku osobné spojenie členov pospolitosti a tá okolnosť, že pracovná sila je časťou živého človeka. Toto ponímanie ani nepovažuje mzdovú smluvu za obligačnoprávnu ustanovizeň, ale za mravnú dohodu, založenú na vzájomnom slube vernosti smluvných strán.

Keď potom jednotlivec pôsobí v podniku, patrí vlastne do dvoch osobnoprávných pospolitostí: do pospolitosti vernosti a pospolitosti závodovej. V závodovej pospolitosti pracuje podnikateľ podľa vodcovskej zásady a zamestnanci a robotníci s ním spolupracujú ako jeho pomocníci (Gefolgschaft) na dosiahnutí cieľa závodu a tým i na dosiahnutí prospechu pre štát.

Napokon celá pracujúca pospolitosť, prácu dávajúci i prácu prijímajúci, jednako patria do najväčšej pospolitosti, t. j. do pospolitosti tvoriacich (Schaffensgemeinschaft), ktorá ako nemecký robotnícky front (Deutsche Arbeitsfront), je podľa príkazu Vodcu organizáciou tvorčieho nemeckého ducha a nemeckej sily.

Toto by boli hlavnejšie rysy národnosocialistického súkromného práva. Ai samo národnosocialistické poňatie uznáva, že nie je ľahkou úlohou uskutočniť v súkromnom práva myšlienku ľudovej pospolitosti, lebo práve súkromné právo je tá právna oblasť, systém ktorej založený je na veľkej historickej minulosti a podrobne vypracovaný, veľmi odporuje myšlienke pospolitosti; predsa nemožno odlišputovať, že národný socializmus v záujme ľudovej pospolitosti nastolil a uskutočnil mnohé mravné požiadavky aj na takom poli, kde sa doteraz v prvom rade uplatňovali ohľady osobného sebeckta.

Dr. Nora Viktorý :

Súdna pokonávka.

I. Jedným z hlavných cieľov, o ktorý usilujú reformy zastaralých právnych poriadkov, prevedené alebo chystané vo väčšine európskych štátov v posledných rokoch, je na poli práva formálneho urýchlenie výkonu právnej ochrany a služby občianstvu. Porekadlo »čo sa vlečie neutečie« strátilo v dnešnej dobe náhlych hospodárskych premien a zvrátov svoju starú múdrosť. Proces trvajúci roky, hromadiaci na stov-

kách strán návrhy a protinavrhy, námietky, repliky a dôkazy v labyrint ciest nikam nevedúcich, ako nevítané dedičstvo prechádzajúci s referenta na referenta, občas umele omladený novým číslom v registre, to je monštrum, ktoré, zdá sa, pomaly samo vymiera, v budúcnosti však musí byť nadobro odstránené. Prostriedky, ktorými sa má výkon súdnictva urýchliť, sú najmä uvoľnenie všetkého zbytočného a prežitého formalizmu pri pojednávaní, čím väčšia voľnosť sudcu v pripúšťaní a hodnotení dôkazov, skrátenie lehôt opravných prostriedkov a v neposlednom rade aj inštitúcia smierčieho pokračovania ako obli g a t ó r n e j začiatočnej fázy každého procesu, ktorú pozná na pr. nový civilný súdny poriadok taliansky z 28. X. 1940. Náš Obč. sporový poriadok zaviedol obligatórne smierčie pokračovanie iba v sporoch o rozvod a rozluku manželstva, ale patričný § 654 Osp. bol nov. č. 161/21 Sb. pozbavený platnosti.¹⁾ § 139 Osp. ponecháva na vôli stranám, aby vo veci akejkoľvek hodnoty pred podaním žaloby, teda miesto žaloby, požiadaly okresný súd o predvolanie na pokus o pokonanie. V praxi k smierčiemu rokovaniu nikdy nedochádza, lebo strany prinášajú pravidelne so sebou dohodnutý text pokonávky a žiadajú iba o jej zaprotokolovanie a opatrenie schvaľovacím usnesením, aby tak získaly exekučný titul. § 231 Osp. dovoľuje — neukladá — sudcovi, aby v priebehu sporu, v ktoromkoľvek jeho štádiu, pokusil sa vybaviť spor alebo jednotlivé sporné otázky pokonaním. Závisí teda celkom na vôli a temperamentu pojednávajúceho sudcu, či navrhne smierne riešenie sporu alebo vyčká iniciatívu advokátov, prípadne samých strán. Je známe o niektorých sudcoch, že s obľubou uzatvárajú pokonávky. Pokiaľ táto záľuba neprekročí určité medze, najmä nie je uvádzaná v skutok nie dosť dôstojným a vhodným nátlakom na strany, je vždy chvályhodná pre nesporné prednosti, aké poskytuje pokonávka stranám aj súdu oproti iným spôsobom skončenia procesu. Tieto prednosti pokonávky oproti rozsudku možno shrnúť v troch bodoch:

1. súdny proces, ako každý iný spor, aj keď je podrobený istým pravidlám, stavia proti sebe dva nepriateľské tábory, ktorých vzájomný odpor rastie, čím dlhšie proces trvá a neuhasína ani keď jednej strane sa dostane konečného a autoritatívneho potvrdenia jej práva. Ak však každá strana dobrovoľne ustúpi v niečom zo svojho stanoviska a jedna sľaví so svojho nároku, kým druhá prejaví náklonnosť k plneniu záväzku aspoň v obmedzenom rozsahu, je obyčajne po nepriateľstve: nedávni odporcovia môžu naďalej pokračovať bez roztrpčenosti vo svojich občianskych alebo obchodných stykoch

¹⁾ § 25 ods. 1 zák. č. 131/31 Sb. nepredpisuje predbežné rokovanie o smier ani v sporoch pracovných aj keď tu sa ako účel zahájenia sporu v prvom rade uvádza smierne vybavenie vecí. Oproti tomu povinný je sa pokúsiť o pokonanie strán len čo žalovaný vstúpil do sporu burzový súd: viď § 107 stanov bratislavskej burzy zo dňa 20. V. 1940.

ako by ani sporu nebolo bývalo. Pokonávka uskutočnila obojstranne uspokojujúcu vyššiu rovnováhu, nedosažiteľnú často ani najbystrejším iudiciom;

2. pokonávkou končí sa spor právoplatne obvykle už pred prvým súdom a nezaťažuje teda opravné inštanície. Ak dôjde k pokonávke na niektorom z počiatkových pojednávaní, odpadne potreba dokazovania, čo znamená značnú úsporu času pre súd a trov pre strany;

3. splnenie zaviazaností prevzatých pokonávkou len zriedkakedy treba vynucovať exekučnou cestou. Zo všetkých pokonávok, uzavretých v r. 1938/39 na okr. súde v Bratislave, iba 15 % bolo predmetom exekúcie, rozsudkov 80 % i viac. Opäť úspora práce a trov.

II. Právna povaha súdnej pokonávky nie je problémom, ktoré by bol niekedy zvlášť zaujímal právnu vedu, hoci aj tu, ako všade inde, jestvujú nejasné a v praxi nejednotnosť vyvolávajúce momenty. Tieto zapríčiňuje už sám podvojný charakter súdnej pokonávky ako slúčeniny dvoch prvkov: hmotneprávneho — smluvy a formálneprávneho — usnesenia súdu. Slúčením obidve tieto složky sa podstatne menia. Smluva sa súdnym usnesením umocňuje na záväznú normu s právomocou rozsudku. Predchádzajúca smluva strán odmocňuje súdne rozhodnutie z autoritatívneho nálezu práva na akt schvaľovací. Preto tiež definícia smluvy, tvoriacej súčasť súdnej pokonávky je iná, ako definícia súkromoprávneho pokonania (narovnania, smieru, transactio). Predmetom tejto smluvy je právo už na súde uplatnené a právny úkon strán pozostáva v tom, že každá z nich ustúpi v niečom zo svojho nároku preto, aby neistota ich právneho vzťahu bola odstránená a zamedzené ďalšie trvanie sporu. Kým tedy trvá žalovaný v spore na stanovisku neplniť zažalovanú pohľadávku vôbec a žalobník na stanovisku vymôcť svoj nárok v plnom rozsahu, nedôjde k pokonávke. Ak slávi žalobník zo svojho práva, uvedomujúc si jeho pochybnosť a riziko úplneho prehratia sporu, žalovaný však prejaví ochotu plniť aspoň čiastočne alebo v inom čase alebo inej forme —, z tých istých motívov ako jeho odporca, je daný predpoklad k dohode.

Ako každá smluva aj súdna pokonávka vyžaduje platný prejav vôle strán a môže byť napadnutá pre vady tejto vôle, teda donútenie, podvod a omyl s niektorými odchýlkami od všeobecných ustanovení. Keďže cieľom súdnej pokonávky je odstránenie skutkových rozporov, vedúcich k právnej neistote, nemožno napadnúť pokonávku pre omyl v právnych skutočnostiach a to ani na základe nových dôkazov, ktoré žalobné právo celkom podvracajú, ale jedine pre omyl týkajúci sa osoby alebo predmetu záväzku.²⁾ Omyl právny je ne-

²⁾ Sb. n. s. 15014.

rozhodný vyjmúc, že bol o podstatnej právnej okolnosti v omyl podvodne uvedený neskúsený kontrahent.³⁾ Strany sa môžu v samej pokonávke vzdať oprávnenia napadnúť pokonávku z dôvodu omylu alebo iného dôvodu relatívnej neplatnosti, nemôžu sa však vzdať námietky ničotnosti (nulity) pokonávky, práve tak, ako nemôže byť pokonávkou platne upravený právny pomer z neplatného (na pr. zakázaného) konania.⁴⁾ Odpadnutie pôvodných predpokladov, pri ktorých bola pokonávka uzavretá (na pr. zánik vyživovacej povinnosti) nie je dôvodom pre vyslovenie neplatnosti pokonávky.⁵⁾

Súdna pokonávka môže, ale nemusí byť nováciou vo vzťahu k právnemu výkonu pred sporom. Nováciou je, keď nastane zmena čo do hlavného predmetu plnenia alebo právneho titulu pôvodného záväzku. Keď strany určia iba niektoré možnosti plnenia odchylne od žaloby (povolenie splátok) alebo pripoja vedľajšie ustanovenia, nejde o nováciu.⁶⁾

Pokonávka môže obsiahnuť celý právny pomer strán, tvoriaci predmet sporu alebo upraviť len jeden jeho úsek. Tak najmä môže sa obmedziť na základ žalobného nároku alebo istú časť deliteľného nároku. Zvláštnym prípadom čiastočnej pokonávky je pokonávka na platenie alimentov z nemanželského splodenia bez uznania otcovstva. Také pokonanie nevedí tomu, aby bol neskoršie zavedený spor o otcovstvo. Námietka *litis pendentis* ani *rei iudicatae* nemá miesta.⁷⁾

Ohľadom jednej z pohľadávok, ktoré má oprávnený proti viac zaviazaným z jedinej udalosti, ale z rôznych právnych dôvodov (na pr. poškodený majiteľ auta proti poisťovne a proti osobe zodpovednej za škodu; na výživné oprávnená osoba proti priamo výživou povinnému a jeho zamestnávateľovi podľa zák. č. 4/31 Sb.) uzavretá pokonávka neobsahuje zrieknutie sa ostatných pohľadávok.⁸⁾

Subjektom súdnej pokonávky sú strany v civilnom spore alebo nespornom pokračovaní. Prípustná je pokonávka aj v pokračovaní vyrovnacom, ak ide o spornú výšku odmeny vyrovnacieho správcu.⁹⁾ Uzavrieť súdnu pokonávku môže každý, kto má sporovú spôsobilosť konať. Aj v advokátskom spore môže uzavrieť pokonávku strana alebo stranou poverený zmocnenec (§§ 95 bod 1—4, 98 Osp. na rozdiel od § 27 jur. n. práva rak.).

Forma súdnej pokonávky je nutne písomná (§ 244 ods. 2 bod 1 Osp.). K platnosti pokonávky sa nevyžaduje, aby bola stranami podpísaná a to ani na okresnom súde, kde podľa

³⁾ Obč. sb. 186.

⁴⁾ Sb. n. s. 16992, 17096.

⁵⁾ Obč. sb. 124: možno žalovať len na zrušenie exekúcie, nie však podľa § 413 Osp.

⁶⁾ Sb. n. s. 15585, 16543.

⁷⁾ Sb. n. s. 15843.

⁸⁾ Sb. n. s. 14895.

§ 247 ods. 4 Osp. strany podpisujú každú zápisnicu o súdnom rokovaní.¹⁰⁾ Predkladanie textu pokonávky pred úplným spísaním a ukončením zápisnice stranám na podpis nemá teda opory v zákone, pravda, podpísanie pokonávky stranami aj pred vyšším súdom, na potvrdenie faktu, že táto predstavuje skutočnú slobodnú vôľu strán, je v každom prípade plus, quod non nocet.

Usnesenie, ktorým súd berie pokonávku na vedomie (§ 423 Osp.) je v účinkoch právnej moci rovnocenné rozsudku. Je teda právoplatné, rekurzom nenapadnuté usnesenie o súdnej pokonávke vykonateľným exekučným titulom, na základe ktorého je priustná uspokojovacia exekúcia (§ 1 Exek. z. v znení § 31 b) 2 zák. čl. LIV/1912). Nemožno však povoliť na základe pokonávky zaisťovaciu exekúciu podľa §§ 223 ods. 2, 224 Ex. z. Výnimkou je exekúcia na zaistenie nároku na výživné alebo zaopatrenie podľa § 6 ods. 2 zák. č. 4/31 Sb.¹¹⁾

Trovy sporu určí súd len na žiadosť strán, berúc pritom za základ obnos pôvodne zažalovaný, ak strany dohodou neustália inú (nižšiu) útratovú hodnotu sporu alebo ak nedôjde ku vzájomnému zrušeniu trov, smyslu pokonávky najprímernejšiemu.

Podmienečná pokonávka je pomocný prostriedok, odôvodnený potrebou čím väčšej procesnej účelnosti. Dohoda strán, ináč perfektná, je tu viazaná výhradou jej odvolania jednou alebo obidvoma stranami v istej lehote. Sudca podmienečnú pokonávku, zákonu neodporujúcu, ale ani zákonom neupravenú, pripustiť nemusí a nepripustí ju najmä vtedy, keď je mu už vopred zrejmý úmysel zaviazanej strany dodatočným odvolaním dohody spôsobiť iba zbytočný prieťah v spore. Lehota na odvolanie pokonávky (3, 8, 15 dní podľa okolností prípadu) nie je lehotou zákonnou ani sudcovskou, ale smluvnou a neplatí preto o nej ustanovenie § 1 zák. č. 100/23 Sb. o nezapočítateľnosti dní poštovej dopravy. Písomné ohlásenie o odvolaní pokonávky musí teda dôjsť súdu najneskoršie na posledný deň lehoty. Ospravedlenie pre zameškanie tejto lehoty je neprípustné, lebo nejde o lehotu prepadnú, zákonom za takú označenú. (§ 451 Osp.).¹²⁾

⁹⁾ Obč. sb. č. 334.

¹⁰⁾ Viď však § 24 zák. č. 339/39 Sl. z. a § 108 stanov bratislavskej burzy. K platnosti pokonávky pred burzovým súdom treba, aby bola stranami alebo ich zástupcami podpísaná.

¹¹⁾ Úr. sb. 1007: zaisťovaciu exekúciu pre alimenty možno povoliť podľa ktoréhokoľvek exekučného titulu.

¹²⁾ Sb. n. s. 3928.